

Lukáš 9,18-22

Musel mnoho trpěti (postní, 2015)

1. My

Evangelista Lukáš – podobně jako evangelisté Marek a Matouš – umístil plus minus doprostřed svého evangelia událost, kterou všichni tři synoptici považovali za jeden z klíčů, jimiž se jejich posluchačům a čtenářům otevírá správné pochopení příběhu o Ježíši z Nazaretu a jeho dvanácti učednicích: *Petrovo vyznání Ježíšovy mesianity, Ježíšova kristovství*. Toto první explicitní vyznání křesťanské víry má v lukášovském znění podobu: „*My tě pokládáme za Božího Mesiáše.*“ My – tví učedníci, nás Dvanáct, my – ježíšovci v doslovném smyslu slova, my – první křesťané. Kde jinde než na theologické fakultě, na *evangelické* theologické fakultě, by mělo znít toto „my“? A to nejen exklusivně, jako historické my, jako *jejich my*, nýbrž také inkusivně, jako aktuální my, jako *naše my*.

2.1. Za koho lidé pokládají Ježíše?

Scénérie je vykreslena jako samota, jako krajina pro modlitební soustředění. Nicméně z podstaty věci – půjde o rozhovor, o otázky a odpovědi – to nemůže být samota naprostá. „Byli tam s ním jeho učedníci“ – a zástupy posluchačů zřejmě nebudou nikde daleko. Otázka míří na učedníky, na ty, kdo jsou jeho, insidery, ale ptá se po těch druhých, po outsidersch: „*Za koho mne pokládají zástupy?*“ Ti mí kolegové systematičtí theologové, kteří hájí veřejnostní charakter theologie, se tedy Ježíše dovolávají právem. Jestliže Ježíš vystupoval na veřejnosti, smí, může, má se také zajímat o to, jak o něm veřejnost smýšlí. Za koho lidé tenkrát Ježíše pokládali? Odpověď, učednický raport Mistrovi, zní: „*Jedni za Jana Křtitele, jiní za Eliáše a někteří myslí, že vstal jeden z dávných proroků.*“ Tedy za Jana Křtitele, za Eliáše, za zmrtvýchvstalého dávného proroka. To jsou soudy, které míří vysoko, hodně vysoko. Žádné relativizace : „*Za nějakého potulného kazatele, za dalšího moralistu, který by chtěl napravovat svět.*“ A už vůbec ne dehonestace: „*Za náboženského fanatika, za samozvaného spasitele, za mešuge, za mimoně nebo prostě za cvoka.*“ Ne, pokládají ho „*za velkého proroka, za reformátorskou osobnost.*“ V současných dogmatikách či christologiích (v těch katolických rozhodně!) zpravidla najdete kapitolu nazvanou „*Ježíš mimo církev*“ nebo „*alternativní christologie*“. Dočtete se tam o nekanonických, apokryfních obrazech nazaretského Ježíše. (Jen mimochodem, za „*nejježíšovštějšího*“ moderního Ježíše je velkým konsensem považován petrohradský hrdina DOSTOJEVSKÉHO románu *Idiot* kníže Myškin.) Většinová společnost měla tenkrát a má – alespoň u nás v Česku – i dnes Ježíše za JEDNOHO Z: „*Myslí, že povstal jeden z dávných proroků*“, „*že se mezi námi objevil někdo, jako byl ... ehm, ehm, dnes by možná někdo řekl... někdo jako Ježíš.*“

2.2. A za koho pokládáme Ježíše my?

A na to Ježíš učedníkům položí druhou otázku: „*A za koho mne pokládáte vy?*“ Smířil by se s odpovědí podobnou té, jakou už slyšel? Nebo doufá, že od svých učedníků uslyší úplně jinou odpověď? Očekává snad od nás věrnou kopii názorů české populace? Petr, první z Dvanácti, jejich mluvčí, odpoví za sebe i za ně za všechny: „*Za Božího Mesiáše.*“ Toto „*Pokládáme tě za Božího Mesiáše*“ je první známé křesťanské vyznání. Víme, budou po něm

následovat další a další vyznání – až po teze WOLFHARTA PANNENBERGA nebo JÜRGENA MOLTMANNA v jejich velkých christologických monografiích nedávných desetiletí. Nicméně to nebyli oni, nýbrž PAUL TILlich, kdo neúnavně tvrdil, že Petrovo vyznání představuje okamžik zrodu křesťanství a že každý křesťan vstupuje se svým vyznáním do petrovské situace. Stojíme před Ježíšem a musíme odpovědět na otázku: „A co ty, za koho mě považuješ ty?“ Křesťanská víra se znovu a znovu rodí právě ve chvíli, kdy nazvu Ježíše Kristem. Veškeré včerejší i dnešní bádání o Ježíšovi, všechno staré i nové hledání „historického Ježíše“ má pro teologii jeden jediný smysl: umožnit theologovi a theoložce kvalifikovanou odpověď na otázku po Ježíšově mesianitě. *Křesťan, křesťanka jsou ti, kdo na otázku „Za koho považujete Ježíše?“ odpovídají: „Považujeme ho za Božího Mesiáše.“* Jsi pro nás ten, kdo nás osvobodil – řečeno s MARTINEM LUTHEREM – od hříchu, pekla, Dábla a smrti. Ten, kdo může být naším jediným zachráncem z prázdnoty vlastního života, z nesmyslnosti světa kolem nás, z nesnesitelné lehkosti našeho dnešního bytí i z případného finálního Harmagedonu. Venkoncem ani koryfej dnešního náboženského pluralismu JOHN HICK, vyzývající nás ke koperníkovskému obrazu od eklesiocentrismu a christocentrismu k theocentrismu, od církve a kristo-střednosti k boho-střednosti, si nemyslel, že by křesťané měli opustit kristovské vyznání a kristovskou komunitu a rozpustit se v nějakém globálním všenáboženství.

Asi by bylo dobré si ujasnit, že na různých úrovních žijeme v různých vztazích a že není dobré převádět všechny tyto vztahy na jednu rovinu. Položí-li vám reportér na ulici otázku: „Kdo by podle vás měl být českým prezidentem?“, nebude udiven, když uvedete více jmen. Zeptá-li se vás mezi dvěma polibky vaše přítelkyně: „Kým pro tebe jsem?“, asi nechce slyšet odpověď: „Jsi jedna z mnoha mých přítelkyň.“

2.3. Syn člověka musí mnoho trpět.

Ježíš na Petrovo vyznání neřekne nic. Ani Ano ani Ne. Jestliže však se zdviženým prstem dodá: „Ale nikomu ani muk“, pak nemůže být pochyb, že vyřčenému vyznání nevysloveně přitakal. Mesiášova totožnost má však zůstat – nyní, prozatím – skryta. „On jim však důrazně přikázal, aby to nikomu neříkali.“ Německý novozákoník 19. století WILLHELM WREDE razil pro tento komplex synoptických problémů termín *mesiášské tajemství*. Proč to učedníci nemají nikomu říkat? Proč se o tom nemá od nich nikdo dozvědět? Lukáš vypráví dál: „... a pravil jim: *Syn člověka musí trpět, být zavržen, zabit a být vzkříšen.*“ Trochu moc najednou, nemyslíte? Pro tehdejší učedníky, o tehdejších zástupech ani nemluvě; a vlastně i pro dnešní čtenáře evangelií, včetně (evangelických) theologů.

„Musí trpět“ v Ježíšových ústech není obecně srozumitelný vzorec přístupu k životu, jaký vyjadřuje např. ukrajinské přísloví: „Trp, kozáče, budeš atamanem“, nebo, vznešeněji, devíza německého hudebního skladatele LUDWIGA VAN BEETHOVENA: „Durch Leiden zur Freude“, „Utrpením k radosti“. Známé řecké DEI (MUSÍ SE), synoptický výraz pro eschatologickou nutnost, je v evangeliích víc než prosté spontánní lidské Ano k osudovým zákonitostem či plánům božské Prozřetelnosti. Je to promyšlený a vyslovený – chcete-li „protrpěný“ – Mesiášův souhlas s mesiášským posláním; přijetí tohoto mesiášského poslání v jeho nejnáročnějším možném provedení: v podobě zástupného utrpení („musí trpět“), zástupného trestu („musí být zavržen“) a zástupné smrti („musí být zabit“). Nacházíme se, viděno retrospektivně, v *hlubinách* židovského mesianismu (trpící Hospodinův služebník ebedovských písní Druhého Izajáše), perspektivně nasměrování do *výšin* soteriologických theologumen a doktrín dogmatiky západního křesťanstva.

3. A třetího dne být vzkříšen.

Doposud jsem – věřím, že vám to neuniklo – předpověď utrpení nezmínil v úplnosti, vždycky jsem něco vynechal. Nyní ji konečně ocituji celou. „*Syn člověka musí mnoho trpět, být zavržen od starších, velekněží a zákoníků, být zabit a třetího dne vzkříšen.*“ „A třetího dne být vzkříšen“. Evangelium je příběh s dobrým koncem, na to bychom neměli zapomínat ani v postním období. Pašijový týden není týden velikonoční, nýbrž před-velikonoční. Vlastní Velikonoční Den není Velký pátek, nýbrž velikonoční neděle, Neděle vzkříšení. Jakkoli bychom nikdy neměli výhled k „třetímu dni“ zatemňovat, máme si ho v těchto dnech připomínat *con sordino*, přidušeně, ztišeně. Velikonoční evangelium nám pak bude moci zaznít na Velikonoční neděli a v po ní následujících (sedmi!) velikonočních týdnech ve vší své nesamozřejmosti, ve vší své novosti.

„Musil mnoho trpěti a tak v slávu vjíti,“ zpíváme v předposlední sloce pašijové písně bratra Lukáše Pražského *Kristus, příklad pokory* (EZ 311, nejstarší uvedená data 1531 a 1501; theologicky snad jedna z nejkvalitnějších písní, kterou Evangelický zpěvník obsahuje). První theolog Jednoty bratrské (mladý AMEDEO MOLNÁR mu věnoval svou disertaci s názvem „Bratr Lukáš, bohoslovec Jednoty“, 1948) kupí příklady Kristova utrpení heslovitě od kolébky do hrobu, tedy od slámy jeslí k břevnům kříže. Je to do sedmi slok písně zhuštěná velmi jednostranná *theologie kříže*. Z citované věty vyplývá, že dobře věděl i o *theologii slávy*. „Dobře lutersky“ se však bránil pokušení nás všech nezdržovat se na cestě kříže příliš dlouho nebo dokonce vykročit ne touto úzkou cestou, nýbrž cestou poněkud širší, ne-li přímo širokou. „Musil mnoho trpěti a tak v slávu vjíti“ znamená: Cílem není utrpení, nýbrž sláva. Cesta do nebeské slávy však vedla a vede pozemským utrpením. Ano, „utrpením do slávy“, „utrpením k radosti“. Amen.